

Cultura | Jordi Estrada | Actualitzat el 11/01/2024 a les 12:15

Ballant amb els records d'Isabel Ribas

Aquest gener es compleixen 40 anys de Le ciel est noir, un espectacle icònic de dansa-teatre que la ballarina manresana Isabel Ribas va crear i coreografiar al final de la seva vida, tan curta com intensa i fecunda.

Arxiu familiar

Només tenia 24 anys quan Isabel Ribas va aclucar els ulls, després d'haver emmalaltit dos anys abans, quan es trobava a la flor de la vida i en un moment professional molt dolç com a ballarina i coreògrafa. Nascuda a Manresa el maig de 1959, Ribas va iniciar-se en el món de la dansa freqüentant les classes que la ballarina sabadellenca Sabina Rocamora impartia a l'Esbart Dansaire. Tal com explica Goretti Ribas, germana de la Isabel, "a la meva germana li costava dormir, i va ser el metge qui va recomanar a la mare de fer-li fer una activitat que la cansés". Que la inscrivissin a fer ballet i no pas a practicar un esport no és casual. L'avi matern era sastre i pianista, d'aquí que la mare de la Isabel també estudiés piano, però quan va anar al Liceu i va descobrir que s'hi feia ballet, a casa van dir-li que això no feia per ella, de manera que va quedar-li aquest desig frustrat.

Un desig que va heretar i va fer realitat la filla, que va continuar formant-se amb Olga Roig i després amb Alba Vila. Roig la recorda com "una nena molt espavilada, amb uns ulls negres i grossos que ho absorbien tot". I afegeix: "La tècnica s'adquireix, però ella ho tenia tot: disciplina, tècnica, caràcter, sensibilitat, creativitat". En aquella època, Alba Vila, filla del compositor i director de la Capella de Música del Burés Francesc Vila, feia classes de dansa clàssica i espanyola els dissabtes al matí a Esparreguera. Ribas va assistir-hi durant un curs, després del qual Vila va

adreçar-la a l'escola de dansa clàssica de Joan Magrinyà, que també era professor de l'Institut del Teatre: "Era una noia amb molt potencial, que aprenia molt de pressa".

Debut

Debut

Una vegada instal·lada a Barcelona, compagina les classes a l'Institut del Teatre, on acabarà especialitzant-se en dansa contemporània, amb la participació durant dues temporades (del 1976 al 1978) en el Ballet del Gran Teatre del Liceu i l'assistència en cursos d'ampliació de dansa moderna i jazz amb Anna Maleras, a més de fer una estada a l'Escola Superior de Dansa de Canes, que dirigia Rosella Hightower. El seu debut com a ballarina es produeix l'any 1975, amb el Ballet Contemporani de Barcelona, fundat aquell mateix any pel ballarí i coreògraf Ramon Solé. També intervé en produccions del Ballet-Teatre de Barcelona, sota la direcció de Klara Kmito.

En finalitzar els estudis de dansa a l'Institut del Teatre, amb altres companyes funden el col·lectiu Heura Dansa Contemporània. La ballarina Montserrat Colomé remarca com ja de bon principi Ribas va destacar com a coreògrafa. A *Com et dius nena?*, Ribas va confeir un espectacle de dansa teatralitzada a partir dels records del primer dia d'escola dels components del col·lectiu. Aquest muntatge va ser guardonat amb el segon premi al concurs internacional de coreografies de Nyon, a Suïssa. La coreografia de *Laberint*, una creació conjunta inspirada en una pintura d'Antoni Tàpies, va merèixer un tercer premi a Bagnolet (França). A partir d'aquesta obra, el director de cinema Agustí Villaronga va rodar el curtmetratge homònim amb què va guanyar l'any 1980 el Premi Sant Jordi de Cinematografia.

Uns mesos abans, Ribas deixa Barcelona i s'estableix a la ciutat alemanya de Wuppertal, on s'incorpora a la companyia de dansa-teatre Tanztheater Wuppertal, creada per Pina Bausch el 1973. És treballant aquí on coneix Arthur Rosenfeld, un ballarí i actor nord-americà que esdevindrà la seva parella artística i sentimental. Rosenfeld, que actualment viu entre Catalunya i Holanda, comenta que Isabel Ribas "era una noia oberta i molt desperta, amb un gran talent per a la coreografia". Junts comparteixen els muntatges *Keuschheitslegenda* (1979), *Una peça de Pina Bausch* (1980) i *Bandoneon* (1980), estrenats tots tres a l'Òpera de Wuppertal. Rosenfeld, membre de la companyia des de l'inici, assenyala que Isabel Ribas era la més joveneta d'un grup format per 26 ballarins, amb el qual van actuar en diverses ciutats alemanyes i de l'estranger: "El 1980 vam ser a Barcelona, al Mercat de les Flors, on la modernitat de la nostra proposta, consistent en una manera nova d'entendre la dansa i el teatre, va representar un xoc en el moment en què el país tot just començava a despertar d'un franquisme letàrgic".

Malaltia

Va ser durant una gira per Amèrica del Sud, el 1982, que Ribas comença a trobar-se malament. Segons explica la seva germana, li diagnostiquen un limfoma: "Tot i el tractament, continuava

treballant. Cada mes, durant la quimioteràpia, la mare era allà amb ella. Recordo que aquell estiu jo també la vaig acompanyar. Fins més tard no vaig ser conscient d'aquella gran fortalesa seva. Estava malalta, però no es planyia. Mantenien l'ànim i l'energia per seguir assajant, ballant i creant. Va provar teràpies alternatives, però en empitjorar va decidir tornar a Barcelona, on va compartir pis fins al final amb la seva amiga Montse Colomé".

És durant aquests darrers mesos que Ribas, sobreposant-se al defalliment, idea la coreografia de la seva obra pòstuma, *Le ciel est noir*, que cada matí assaja amb antics components del grup Heura (Carme Vidal, Lola Puentes, Antonio Moreno, Mònica Goday, Remei Barderi, Mariona Rosselló i Àngels Margarit, actual directora del Mercat de les Flors) i amb Montse Colomé, que l'ajuda en la direcció; Ramon i Martí Colomina, que hi toca la guitarra; Jürgen Müller, un dels fundadors de la Fura dels Baus; i Agustí Villaronga, que s'ocupa del vestuari. Colomé recalca que "la Isabel va dedicar-se en cos i ànima a la creació d'aquesta obra, que va titular amb un vers d'un poema de Théophile Gauthier que recordava Carme Vidal. I és que va muntar l'obra a partir dels records d'escola i infantesa de cadascú de nosaltres".

El resultat és, per dir-ho en paraules del cronista del diari *El Pùblico*, "una combinació entranyable de records quotidians dels anys 50, bogeries personals i generals, i multitud de petits detalls carregats de bon humor. Tot això dona com a resultat el més important per a un espectacle: un treball ben fet, sorprenentment divertit, una simbiosi molt lloable de dansa i teatre". Roger Vilac, en un article titulat *Heura dansa contemporània*, publicat al setmanari *El Temps*, posa en relleu "la bellesa de les imatges, l'estètica del vestuari, els jocs de llums, els records que ens evoquen els personatges que hi trobem, les coses que han deixat de significar alguna cosa, la por que aquest món endarrerit s'esvaeixi sense haver-lo fruit de nou, sense haver-lo contemplat des de l'altra part del mirall".

Malauradament, Ribas no va ser a temps de veure'n l'estrena al Condal del Paral·lel, el gener de 1984. Quan va morir, el 14 de desembre anterior, Rosenfeld i Colomé van agafar el relleu de la coreografia i la direcció. Com si fos ara, Colomé encara recorda quan se la van endur cap a l'hospital: "Va acomiadar-me amb un somriure trist. Totes dues sabíem que no ens tornaríem a veure més. L'he plorada molt. Era la primera vegada que la mort se m'enduia algú de tan a la vora i tan jove".

Records

Per a la Goretti, que també va fer piano, dansa i ara exerceix de mestra de música en una escola pública, els records encara són ben vius. Sobretot els records dels últims temps, quan la germana va tornar, "molt tocada per la frustració i la impotència, i és que no és fàcil assumir, amb poc més de vint anys, que el temps se t'acaba". En les llargues hores de repòs, la recorda escoltant música clàssica i també pintant: "Va tenir una vida curta, però va saber aprofitar-ne tots els moments, com a dona emprenedora que sempre va ser".

Al cap del temps, la casualitat ha volgut que Montse Colomé i Arthur Rosenfeld actuessin plegats el març passat a la ciutat de la Isabel, en l'espectacle *Moriu-vos*, dirigit per Sol Picó. Dos mesos després, Montse Colomé va tornar al Kursaal en el muntatge *Rèquiem Nocturn*, que s'inicia amb el record d'una amiga que mor. Una amiga que, al cap de quaranta anys, perviu en el record de la família, els amics i de tothom qui estima la dansa, tot reconeixent Isabel Ribas com una de les precursoras de la dansa-teatre a casa nostra.